

ZAPISNIK RADNOG SASTANKA PROJEKTA „DISKOGRAFSKA INDUSTRIJA U HRVATSKOJ OD 1927. DO KRAJA 1950-IH“

Institut za etnologiju i folkloristiku, 11. travnja 2022., 10:00–12:30

Prisutni: Nada Bezić, Naila Ceribašić, Joško Čaleta, Dora Dunatov, Tanja Halužan, Irena Miholić i Željka Radovinović; Jelka Vukobratović je spriječena sudjelovati ali je prethodno poslala izvještaj o svojim realiziranim i predstojećim zadacima

Dnevni red:

1. Realizirani i predstojeći zadaci do završetka tekućeg projektnog razdoblja
  2. Rasprava o poetici, politici i ekonomiji diskografske industrije
- 1.1.** Što se tiče usavršavanja suradnika i terenskog rada koji predstoji u narednom razdoblju, Vukobratović će od 16. do 22. svibnja 2022. boraviti u Londonu, gdje je dogovoren rad s predstavnicima City of London Phonograph and Gramophone Society (CLPGS), pregled njihove arhivske građe o povijesti Edison Bella i sudjelovanje na redovitom sastanku udruge u subotu 21. svibnja. Rezervirala je i termine u državnom arhivu radi pregleda građe o povijesti Edison Bell Ltd.

Dunatov planira put u SAD, konkretno u Minneapolis i Chicago, gdje će provesti usavršavanje u Immigration History Research Center Archives u Minneapolisu te pregledati relevantnu građu u toj i drugim institucijama i u pojedinaca hrvatskog podrijetla. Planira i susret s Johnom (Ivanom) Filcichem, koji je sa svojom tvrtkom Slav-Art Music Center u 1950-ima bio jedan od glavnih poslovnih partnera tadašnjeg Jugotona za tržište SAD-a.

Nada Bezić će početkom lipnja provesti planirano terensko istraživanje u Ljubljani, dok će istraživanje u Rijeci umjesto nje realizirati Željka Radovinović. Radovinović će također još jednom provjeriti stanje fonda gramofonskih ploča u Muzeju grada Zagreba.

Ceribašić i Dunatov su podnijele izvještaj o radu u NSK na zbirci ploča. Pokazalo se da NSK posjeduje oko 170 ploča EBP, Elektrotona i Jugotona kojih nema u preostalim zbirkama na kojima smo radili (a usto još i niz ploča čije se naljepnice u pojedinostima, kojiput i znatnije, razlikuju od onih fotografiranih drugdje). Međutim, budući da vlastito fotografiranje u NSK nije dopušteno a navedeni broj ploča iziskivao bi relativno znatna financijska izdvajanja, odlučeno je da se u bazu Hrvatska e-diskografiju unesu svi potrebni

podaci na temelju izravnog uvida u ploče, ali bez predočavanja samih fotografija naljepnica. U narednom razdoblju to će učiniti Željka Radovinović (za ploče Elektrotona) te Naila Ceribašić i Dora Dunatov (za ploče preostale dvije tvrtke).

Vukobratović je u veljači 2022. pregledala fondove HDA koji se tiču autorskih, izvođačkih i mehaničkih prava između 1929. i 1960.: HR-HDA Fond 163, HR-HDA Fond 781, HR-HDA Fond 1948, folder 154. Dodatno, u HDA je pregledan fond Glavnog ravnateljstva za promičbu pri Predsjedništvu Vlade NDH (HR-HDA 237) i skenirani folderi koji se tiču gramofonskih ploča.

- 1.2.** Naredna istraživačka radionica tematizirat će diskografsku industriju u kontekstu drugih poluga glazbenog života, napose radijskih programa, notnog izdavaštva, autorskopravne zaštite i koncerata. Svaki od suradnika na projektu priredit će kraće izlaganje iz vlastitog istraživačkog segmenta, te će se kroz raspravu skicirati okosnica tog dijela buduće zajedničke knjige o diskografskoj industriji u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih. Dogovoreno je da se radionica održi 27. travnja u 15 sati u Institutu za etnologiju i folkloristiku.
- 1.3.** Što se tiče konferencija, u vezi s organiziranjem međunarodne konferencije u sklopu projekta u ožujku naredne godine, koja zasad nosi naslov “78 rpm at home”, dogovoreno je da bi početkom svibnja valjalo odaslati poziv, a onda ga i ponoviti krajem kolovoza, sa zaključnim datumom prijave do kraja rujna. Prijedlog znanstvenog skupa u povodu 95. obljetnice EBP, koji su suradnici na projektu izradili na poziv Veljka Lipovščaka koji istim poticajem u suradnji s Tehničkim muzejem u Zagrebu priređuje izložbu, čini se da će biti preoblikovan u veći ili manji broj zasebnih predavanja ili pak u skup manjega obima i uz sudjelovanje na poziv organizatora. Bezić priređuje izlaganja o topografiji diskografske industrije za konferenciju IMS-a (Atena, kolovoz) i godišnji skup HMD-a. Radovinović će preuzeti temu veze diskografske industrije i notnog izdavaštva, o čemu će izlagati na skupu Hrvatskog knjižničarskog društva, dok će o poveznicama radija i diskografske industrije izlagati na skupu HMD-a, a o vezama hrvatskih i čeških diskografa i diskografskih izdanja na konferenciji IAML-a (Prag, srpanj). Vukobratović će sudjelovati na simpoziju Studijske skupine za jugoistočnu Europe ICTM-a (na daljinu, svibanj), gdje će u koautorstvu s Mojcom Piškori izlagati o romskim sviračima u Zagrebu u međuratnom razdoblju. Na istom će skupu Čaleta predstaviti svoje istraživanje diskografskih izvedbi dalmatinskih i klapskih pjesama, a na skupu u Splitu temu njihova ponarođivanja. Ceribašić će na svjetskoj konferenciji ICTM-a izlagati o mjestu diskografske industrije u etnomuzikološkim istraživanjima (Lisabon, srpanj), dok za konferenciju ESEM-a u suradnji s kolegama iz Portugala i Brazila priređuje panel o kolekcionarima gramofonskih ploča (Graz, rujna).
- 1.4.** Što se tiče pisanja i objave članaka, tematsko izdanje časopisa *Arti musices* posvećenog diskografskoj industriji je u završnoj fazi. Gostujuće urednice su Vukobratović i Radovinović, a autorskim člancima, između ostalih, sudjeluju Ceribašić (o glazbi u izvedbi na primjerima sevdalinki), Halužan (o kajkavskom repertoaru u produkciji EBP) i

Vukobratović (o prepjevima popularnoglazbenog repertoara). Ceribašić i Vukobratović rade i na dodatnim svojim člancima o rodnim aspektima diskografske industrije, odnosno o autorskom pravu, planiranim za objavu u Routledge Handbook of Popular Music and Politics of the Balkans, odnosno u časopisu Muzikologija.

- 1.5. Vezano uz diseminaciju u široj javnosti, Bezić će prirediti radijski prilog o Irmi Polak (po mogućnosti za Radio Sljeme), a Miholić i Čaleta manje priloge iz vlastita segmenta istraživanja koje će prezentirati na radijskim postajama u Sisku, odnosno Splitu. U planu su i slušaonice posvećene kolekcionaru Eduardu Čapki (Radovinović kao koordinatorica), dalmatinskom repertoaru (Dunatov i Čaleta nastavno na jednu od prethodnih slušaonica) i kabaretu (po mogućnosti u suradnji s Kulturnim centrom Mesnička, Dunatov, Halužan ili Ceribašić kao koordinatorice).
- 1.6. Unos u bazu podataka Hrvatska e-diskografija je u tijeku. Od zamašnjih predstojećih zadataka, potrebno je unijeti fragmente zvučnih zapisa preuzetih iz HDA u trajanju do 30 sek. Dogovoreno je da se za skraćivanje zapisa angažira studenta s Odjela za muzikologiju (Vukobratović će pokušati naći voljnog studenta), a Ceribašić će uređene fragmente uključivati u bazu i uparivati s postojećim jedinicama. Predstoji i niz dodatnih unosa u bazu, napose podataka o vremenu objave na temelju kataloga, kao i dodatnih podataka o različitim izdanjima istih ploča na temelju uvida u naljepnice prikupljene u različitim zbirkama, unos podataka na temelju pregleda zbirke u NSK, itd. Unos se nastavlja uz sljedeću podjelu posla: Miholić i Bezić Jugotonove ploče br. 6232–6336, Ceribašić Jugotonove ploče br. 6120–6231, Dunatov sve preostale Jugotonove ploče, Halužan i Vukobratović sve EBP ploče s oznakama Z, Ceribašić sve preostale EBP ploče te Radovinović sve ploče Elektrotona.
- 1.7. Radovinović je upozorila na važnost proučavanja licentnih izdanja, odnosno podrijetla snimki, što naročito dolazi do izražaja kod Elektrotona. Ukupno razumijevanje rada ove tvrtke uvelike ovisi o trasiranju putova matrica koje su preuzimali i/ili otkupljivali od drugih tvrtki. Ceribašić je nadodala kako u tome, uslijed nedostatka i neusustavljenosti dostupnih podataka, od velike pomoći mogu biti zbirke kao što je Čapkina, gdje nailazimo na iste repertoare u ponudi različitih tvrtki, a Čapka je taj element i dodatno naglasio smještajući takve ploče jednu uz drugu.
2. S obzirom na kratko raspoloživo vrijeme, rasprava o poetici, politici i ekonomiji diskografske industrije koncentrirala se na dva elementa. Jedan se tiče statusa diskografske industrije u NDH. Na temelju Elektrotonova kataloga iz 1944. ili 1945., s obzirom na dobru i vidljivu zastupljenost žanrova i glazbenika nepoćudnih ustaškim vlastima (naročito američkog jazza i srpskih glazbenika kao što je pjevač i harmonikaš Bora Janjić), može se zaključiti da je Elektroton bio posve marginalan u javnom prostoru onoga doba. No nova građa Glavnog ravnateljstva za promičbu pri Predsjedništvu Vlade NDH pokazuje da industrija gramofonskih ploča nipošto nije bila izvan interesa vlasti (sudeći prema dokumentima o zabranama i zaplijeni ploča i sl.), te se stoga povelja rasprava kako objasniti/interpretirati takve međusobno oprečne izvore. Na to se nadovezalo i pitanje ne-

usklađenosti ovog ili onog glazbenog žanra u produkciji Jugotona i EBP-a, uključujući i njihove glazbene stilske značajke, s političkim sustavom dotičnih razdoblja. Drugi se element tiče autorskopravne regulative u prvim godinama djelovanja EBP-a te u kolikoj su mjeri njezin izostanak do 1929. i “rupe” u zakonu donesenom 1929. bile podlogom za utemeljenje tvrtke upravo u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, kao i i za njezino uspješno djelovanje tijekom narednim godina. Na temelju dodatnih izvora i literature, čini se da je važan faktor bio i sustav oporezivanja gramofonskih ploča koji je bio veoma različit u različitim zemljama (npr. u Njemačkoj, za razliku od Kraljevine SHS/Jugoslavije). Srodno tomu je i pitanje sufinanciranja izdanja gramofonskih ploča. Za Jugoton, počevši od sredine 1950-ih, postoji relativno opsežna dokumentacija (pohranjena u Arhivu Jugoslavije) o sufinanciranju izdanja klasične glazbe i dramskih djela. Ponešto o sufinanciranju ploča postoji i u dokumentaciji Glavnog ravnateljstva za promičbu u NDH (no odnosi se na izdanja u produkciji radija), dok se rad EBP, čini se, odvijao bez ikakvih potpora iz fondova (pronađen je samo jedan primjer zamolbe guslara za nadokadu putnih troškova radi snimanja ploče u Zagrebu, koji je, čini se, bio odbijen).

Zapisnik sastavile Tanja Halužan i Naila Ceribašić.

U Zagrebu, 14. travnja 2022.